

Heksen en heksenvervolging

Een profielwerkstuk

Profielwerkstukken zijn in de moderne school inmiddels een bekend fenomeen. De meeste scholen worstelen ook nog met het probleem van de aanpak en organisatie ervan. Frank Tarenskeen beschrijft hoe op zijn school met profielwerkstukken wordt omgegaan. Hij beschrijft een profielwerkstuk in het bijzonder: dat van Natacha Majado en Marlies IJsveld over heksen en heksenvervolging.

Frank Tarenskeen

‘Heks van school gestuurd.

In het Amerikaanse Baltimore werd een vijftienjarige leerlinge geschorst. Blijkt dat zij een vloek over een medeleerlinge heeft uitgesproken. Jamie S., het beschuldigde meisje, stond bekend als een fervent beoefenaar van duistere praktijken. De vervloekster beweert echter dat het allemaal een misverstand is. Ze weet perfect hoe ze een vloek moet uitspreken, maar zou dit nooit doen omdat de vloek van wicca, een vorm van hekserij die zij en haar moeder beoefenen, veel te gevaarlijk is. Het voorval, dat eerder thuishoort in een Halloweenverhaal, zorgde er meteen voor dat Jamie werd geschorst.’

Met dit citaat uit de *Gelderlander* van zaterdag 18 september 1999 begint het profielwerkstuk van Natacha Majado en Marlies IJsveld, twee leerlingen van havo Notre Dame des Anges in Ubbergen, een van de laatste categoriale havoscholen in Nederland. De school telt ongeveer vijfhonderd leerlingen, en heeft de grote fusiegolf van de afgelopen jaren eigenwijs en dapper doorstaan, met alle voor- en nadelen van dien, maar vooral in de overtuiging dat deze betrekkelijk kleine school vormen

van onderwijs kan bieden waar leerlingen wel bij varen. Met de eerste lichter Tweede-Faseleerlingen in 2000-2001 in het eindexamen, hebben alle vijfdeklassers voor het eerst een profielwerkstuk moeten maken. Ook voor de begeleidende docenten was het de eerste keer.

Aanpak

Bij de eerste inrichting van de aanpak, begeleiding en de wijze van beoordelen van de profielwerkstukken is coördinator en ‘kartrekker’ Michael Termeer, docent muziek en CKV-1 en onvermoeibaar organisator, voor een belangrijk deel uitgegaan van het door Educatieve Partners Nederland uitgegeven *Het Profielwerkstuk. Profielwerkstukboekje Tweede Fase*. In de ‘Inleiding voor de docent’ staat het volgende:

‘Het profielwerkstuk is een belangrijk onderdeel van het “examendossier”.

[...]

2. Het schoolexamen vwo en havo omvat mede een profielwerkstuk. Het profielwerkstuk is een werkstuk, een presentatie daaronder begrepen, waarin op geïntegreerde wijze kennis, inzicht en vaardigheden aan de orde

komen die van betekenis zijn in het desbetreffende profiel.

3. Het profielwerkstuk heeft betrekking op tenminste twee vakken, twee deelvakken of een vak en een deelvak. Deze vakken en deelvakken behoren tot het desbetreffende profieldeel, met dien verstande dat indien het betreft het profiel cultuur en maatschappij, tot deze vakken en deelvakken en deelvakken tevens worden gerekend Nederlandse taal en letterkunde en Engelse taal en letterkunde uit het gemeenschappelijke deel. Staatssecretaris Adelmund heeft in december 1999 aangegeven dat de school ervoor mag kiezen dat het profielwerkstuk over een vak mag gaan.’

Voor de leerlingen heeft Michael Termeer dit bondig vertaald als: ‘Het profielwerkstuk: een zelfstandige onderzoeksoopdracht, tussen meesterproef en praktische opdracht, waarbij de onderwerpskeuze vrij is, de omvang 40 tot 80 studielasturen.’

In het algemeen worden de profielwerkstukken op deze school door leerlingenkoppels gemaakt. Bij wijze van uitzondering wordt het door leerlingen alleen, of door een enkel groepje van drie leerlingen gedaan. Elk profielwerkstuk is door een docent begeleid.

Het werken aan een profielwerkstuk is, zoals in het EPN-boekje beschreven

wordt, in vier fasen verdeeld: de oriëntatie- en keuzefase, de onderzoeksfase, de schrijf- en ontwerpfase, en de presentatiefase. Aan iedere fase is een beoordelingsmoment gekoppeld waarbij de leerlingen punten verzamelen voor de uiteindelijke beoordeling. Voor die beoordelingsmomenten is die eerste keer gebruik gemaakt van de beoordelingsmodellen zoals die in het EPN-boekje staan, ofschoon die modellen door verschillende begeleiders ongetwijfeld niet altijd eender zijn geïnterpreteerd en gebruikt. Inmiddels worden er eigen, wel enigszins op de EPN-beoordelingsmodellen gelijkende, maar naar inzichten van de profielwerkstukbegeleiders aangepaste modellen gebruikt.

Tijdens het eerste jaar profielwerkstukken maken is er veel gebeurd en geleerd. Er zijn werkstukken gemaakt die erg goed waren, werkstukken die voldoende en ook wel net voldoende waren, en een enkeling was zelfs na herkansing nog onvoldoende, met het nare maar onvermijdelijke gevolg dat de desbetreffende leerling geen examen mocht doen.

Wat van veel profielwerkstukken opviel, was dat de betrokkenheid van leerlingen bij hun eigen onderwerp en werkstuk groeide naarmate het proces vorderde. De profielwerkstukken werden dan ook echt iets eigens, van henzelf. Dit werd goed zichtbaar op de algemene presentatieavond aan het einde van de rit, waarbij zowel gloedvolle podiumpresentaties als fraaie kraampresentaties te bewonderen waren.

Heksen en heksenvervolg

'Moderne hekserij bestaat, in Europa en de VS. Het is niet langer een ondergronds overblijfsel waarvan de omvang en zelfs het bestaan een punt van discussie is onder antropologen. Het is ook niet langer de bizarre hobby van

een handvol gekken. Het is de religie van een belangrijk aantal mensen. Hoe groot dit aantal is, is onduidelijk omdat de wicca geen hiërarchisch gestructureerde religie is. Het aantal heksen is

groot genoeg om een verscheidenheid aan tijdschriften te ondersteunen en de publicatie te verantwoorden van een steeds groter wordende bibliotheek over wicca. Het aantal actieve aanhangers

van de wicca loopt volgens een redelijke schatting in de tienduizend, en alles wijst erop dat dit getal zal blijven stijgen. In beide gevallen zijn de meest te onderscheiden kenmerken van de wicca haar natuurgebonden houding, en haar filosofie over de scheppende polariteit op alle niveaus, van godin en god tot priesteres en priester.'

Onder begeleiding van de heer d'Haens, docent **geschiedenis**, hebben Natacha en Marlies een fraai profielwerkstuk **afgeleverd**. Wat het eerst in het oog **springt** is de vormgeving, een vierkant boekje, net iets groter dan het formaat van uw eigen *Tsjip/Letteren*, de kaft met zwart fluweel bekleed. De bladzijden zijn gemaakt van met de hand op maat gescheurd crèmekleurig papier, hetgeen associaties oproept met handgeschept papier of oud perkament, en de tekst is met de hand geschreven. Hierdoor zijn vorm en inhoud goed op elkaar afgestemd. Het werkstuk is ingedeeld in een inleiding en drie hoofdstukken, te weten 'Moderne Hekserij', 'De Geschiedenis van de Hekserij' en een afsluitend hoofdstuk met daarin de eigen mening, de conclusie/het slot en tenslotte de bronvermelding. In het hoofdstuk 'De Geschiedenis van de Hekserij' wordt ingegaan op **heksen**vervolgingen in en om Nijmegen, de woonplaats van de leerlingen. Er wordt apart **aandacht** besteed aan Mariken van Nieuwhegen:

'Het bekende verhaal over Mariken van Nieuwhegen is geschreven rond 1485/1510. In dit verhaal speelde Sander van Loenen als vertegenwoordiger van de Duivel, die tevens dus als eerste heks in Nijmegen is verbrand, tegen het onschuldige meisje Mariken, die door de Duivel werd bezeten.'

Voor Natacha Majado was de keuze voor het onderwerp niet zo'n vreemde

sprong, zoals uit haar slotwoord blijkt: 'Ik vond het heel interessant om dit werkstuk te maken, al wist ik er zelf al een hele hoop over omdat ik zelf een heks ben, ik doe het alleen nog niet zo lang.'

Wat betreft de (gefaseerde) aanpak geeft Natacha aan dat zeker in het begin ze duidelijk het gevoel had dat de leerlingen van deze eerste lichting profielwerkstukken als soort van proefkoniijnen gebruikt werden. Er was veel onduidelijkheid over wat er moest gebeuren, wat er verwacht werd; het gaf de indruk dat de begeleiders ook niet precies wisten waar het naar toe moest gaan. Naarmate het proces verder ging dit overigens steeds beter. Het werken vanuit een hoofdvraag en deelvragen hielp het uiteindelijke werkstuk van een overzichtelijke structuur te voorzien.

Over haar begeleider was Natacha zeer tevreden: 'Meneer d'Haens was echt geweldig. Ik doe graag dingen op mijn eigen manier, en daarvoor gaf hij ons voldoende vrijheid, maar ook inhoudelijk heeft hij ons enorm geholpen, vooral bij het vinden van geschikte bronnen en hoe met de informatie om te gaan.'

Bij het samenwerken is het volgens Natacha vooral belangrijk dat de partners goed met elkaar kunnen opschieten, vanwege de steun die ze aan elkaar kunnen hebben, maar vooral ook 'omdat het dan tenminste ook gezellig is, af en toe'. Een duidelijke taakverdeling is ook een van de voorwaarden. Qua studielast was de opdracht goed te doen. Nadat eenmaal een paar goede, informatieve en ter zake doende bronnen gevonden waren, was het vooral een kwestie van lezen, samenvatten en verbanden leggen. Natacha ervoer het werken aan het profielwerkstuk niet als een te zware belasting die in de weg

ging zitten bij het studeren voor de examens. Om dat te bereiken was een goede planning overigens wel van groot belang.

Als presentatievorm kozen Natacha en Marlies voor de kraampresentatie, waarbij een met fluweel beklede tafel, wierook, runenstenen, halfedelstenen, tarotkaarten, pendels en kruiden de juiste entourage vormden voor hun profielwerkstuk. De interesse van het publiek ging daarbij echter meer uit naar de paraferalia dan naar het werkstuk zelf. De presentaties en werkstukken van de andere leerlingen vond Natacha erg verschillend van aard en kwaliteit, maar als geheel wel erg leuk om te zien.

Kunstacademie

Inmiddels is Natacha eerstejaars aan de kunstacademie in Den Bosch, hetgeen haar zeer goed bevalt: 'De medestudenten en de docenten zijn nog gekker dan ik zelf ben!' Het geheks is daarmee nog niet voorbij: eens per maand is er 'heksencafé' ergens in Nijmegen en op internet is ook nog een schat aan informatie te vinden.

Frank Tarenskeen is docent tekenen, CKV-1 en kunstcoördinator aan de havo Notre Dame des Anges in Ubbergen. Daarnaast is hij werkzaam als beeldend kunstenaar. ■